

Comentariul romanului La tiganci scris de Mircea Eliade - a patra parte

Eliade nu comenteaza niciodata scenele stranii si nici nu lamureste simbolurile ce apar pe parcursul naratiunii. Cititorul poate, insa descifra semnificatia mitica a acestora De pilda baba, careia Gavrilescu ii plateste ca sa aiba acces la "tiganci", trimite la luntrasul Charon, cel care, in mitologia greceasca ia banul mortului ca sa-l transporte in lumea de dincolo.

Cand eroul revine in strada deci in planul real al existentei, banii lui nu mai sunt valabili, deoarece el iesise din timp. Cele trei fete, denumite, generic, "tiganci" (in fapt, una singura este tigancă alta - grecoaică iar ultima - evreică), pot fi asimilate ielelor, ursitoarelor din folclorul nostru magic. Desigur, ele sunt simboluri ale lumii de dincolo, nu doar exemplare ale unei lumi decazute, cum apar la o simpla lectură literală La aceasta constatare trimite frumusețea fizică- nu tocmai obișnuită o oarecare noblete vestimentară și gestuală Este limpede că ele au ceva ireal în comportament (vezi proba ghicitului, la care eroul este supus de către acestea).

Cititorul face o relație spontană cu scena din "Povestea lui Harap-Alb", unde tânărul fecior de crai este pus să ghicească pe fața adevărată a împăratului Ros. În ntualul patitului, la romani, mirilor le erau prezentate alte fete, înaintea celei ce urma să devină mireasă în viziunea lui Eliade, ghicitul face parte și el din ritualul inițiativ al morții. Gavrilescu își asumă acest ritual, deoarece este, nu întâmplător, un artist, deci unul capabil să înțeleagă mai ușor misterul devenirii. Simbolul labirintului, prin care ratacește eroul, este, la rândul lui, o fază a ritualului morții.

Grădina, și ea un spațiu cu funcție simbolică evocă lumea de dincolo (atributul ei cel mai evident este "răcoarea", ferm opusă "caniculei" strazii). Lesinul, ori somnul eroului, au, desigur, un corespondent subtextual în moartea clinică înțeleasă ca etapă intermediară între viață și moarte (la Shakespeare, somnul este "anticamera morții"). În sfârșit, pădurea este un tărâm al necunoscutului, cu sens malefic. Vizitiul, care-l transportă pe eroi "dincolo", trimite și el la Charon Faptul că nu-i mai ia nici un ban eroului, se explică prin aceea că moartea lui fusese deja plătită la baba Plecareă însăși echivalează cu moartea propriu-zisă.

Fiind o alegorie a trecerii spre moarte, nuvela demonstrează posibilitatea inițierii în acest ritual. Din punct de vedere al formei artistice, cea mai remarcabilă virtute e, desigur, maiestria cu care scriitorul creează atmosfera de ambiguitate epică (intruziunea succesivă a momentelor de strănietate în logica curentă a episodelor). în rest, Eliade nu face "literatură".